

IV

Som oplysning skal det siges, at afhandlingen, som et sidetema ud fra K.Olesen Larsen inspireret Kierkegaardslæsning med samt overtagelse af Habermas almene modernitetsteori, også rummer overvejelser over teologiens skæbne i dag. Det er overvejelser, som der her ikke skal gås ind på. Blot skal det siges, at V.A. med sine bestemmelser vel sagtens helt afskaffer teologien.

Hans afhandling er imidlertid indleveret til, forsvaret ved og anerkendt af Det teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet. Måske er dette også udtryk for en art ”Schwebens”.

Hvad der imidlertid ikke er noget svævende ved, er den kendsgerning, at vi her har at gøre med en disputats af en sjælden gennemarbejdet kvalitet og intellektuel styrke, som hæver den op på det allerhøjeste internationale niveau.

Hans Jørgen Schanz

Alain Badiou (2007): Grundrids af metapolitikken.

Alain Badiou: Grundrids af metapolitikken. Slagmarks Skyttegravsserie 2007, 250 sider, 168 kr.

Nogle malerier giver kun mening, når de ses på en vis afstand. Kommer vi for tæt på, opløses motivet i de enkelte penselstrøg, klatter, eller hvad motivets bestanddele nu består af, og

billedet vil ikke længere give mening. Sådan er det til tider også med akademisk arbejde, og i hvert fald gælder det for Alain Badiou *Grundrids af metapolitikken*. Det er der to grunde til. For det første er der reelt tale om en samling af artikler og boganmeldelser. For at finde en sammenhæng i disse tekster kræver det, at man allerede har en vis afstand til stoffet. *Grundrids af metapolitikken* fungerer derfor dårligt som en introduktion til Badiou værk og tænkning. For det andet er det ikke kun sammenhængen mellem de enkelte kapitler, der til tider kan være svær at finde. Også kapitlernes argumentation bærer præg af indforståethed og argumentationsspring. Stilen er typisk at fremsætte en række postulater, som sjældent underbygges tilfredsstillende.

For at sige det som det er, synes jeg ikke, at *Grundrids af metapolitikken* er en god bog – og det både af stilistiske og substantielle årsager. Ud over hvad der allerede er nævnt om det stilistiske, kan man nævne, at Badiou ikke er en filosof, som, når han går i dialog med en anden tænker, læser værket, kommentarlitteraturen og andet relevant materiale og grundigt og slidsomt arbejder sig frem mod og understøtter sine pointer. Hvis man ser det ikke at skrive sig ind i en tradition og bekende arv og gæld som noget særligt fransk, ja så er *Grundrids af metapolitikken* en meget fransk bog. Hvor andre franske filosoffer som f.eks. Deleuze, Derrida

og Foucault imidlertid skriver blændende og derved formår at fange den skeptiske læser, ja så kan man ikke helt sige det samme om Badiou. Det hjælper i denne sammenhæng ikke, at bogen til tider er præget af en ”ord for ord”-oversættelse og en række unødige fordanskninger. Man kan i øvrigt sammenligne Badious stil med Jacques Lacans. Begge skriver meget indforstået (tak til oversætteren for den gode introduktion og de gode fodnoter), de er begge inspireret af matematikken, og endelig synes begge at antage mesterens position – hvilket bl.a. giver sig udslag i den fornævnte postulerende stil.

Bogen rummer ti kapitler. Der indledes med en kritik af den såkaldte politiske filosofi – det vil jeg komme tilbage til senere – og herefter følger en introduktion til Sylvain Lazarus værk om navnets filosofi. Det tredje kapitel handler om Althusseres forståelse af subjektet og af filosofien som en politisk praksis og det fjerde om det sociale bånd. De to næste kapitler handler om to politisk-filosofiske nøglebegreber – henholdsvis demokrati og retfærdighed – og de kan læses som Badious svar på nogle af de problemer, han påpegede i første kapitel. Herefter følger to kapitler om Jacques Rancière. Det første er et noget usympatisk sådant, da det primært går ud på at vise, at Rancière tænkning blot er en fortyndet udgave af Badious samme. Sluttelig følger et kapitel om den franske revolution og

et om politikken som en ”sandhedsprocedure”. Det sidste kapitel er det, hvor Badiou mest positivt forsøger at formulere det, som ikke er en politisk filosofi, men en metapolitik.

Badiou hævder i dette sidste kapitel og i andre af sine værker, at såkaldte sandhedseffekter kan produceres inden for fire felter: matematikken, kærligheden, kunsten og endelig politikken. Vi får imidlertid ikke at vide, hvorfor kun disse fire felter kan danne udgangspunkt for sandhedseffekter – det forbliver i *Grundrids af metapolitikken* en påstand. Det belyses heller ikke her, om disse fire felter har været der til alle tider, eller om de er forbundet med en bestemt periode og derfor kunne være flere eller færre. Min fornemmelse er, at Badiou hælder til den ahistoriske udlægning. Politik er et transhistorisk fænomen – og det samme gælder også for forsøgene på at fornægte det politiske. Samtidig er det imidlertid karakteristisk, at samtlige Badious eksempler på politisk aktivitet stammer fra perioden fra den franske revolution og frem.

Det politiske er for Badiou altid en udfordring af statens magt, og her kunne man så spørge, om netop ikke staten og forestillingen om den er en forholdsvis ny opfindelse. Ok, Platon skrev om Staten, men der er vel ret langt derfra og til moderne velfærdsstater og deres kapitalistiske forudsætninger. Det er til tider vanskeligt at få fat i, hvad Badiou associerer til,

når han bruger begreber. Har den statsmagt, han henviser til, nogen forbindelse til "empirisk" forekommende stater, eller er det et begreb, som "blot" dækker over enhver form for styre, som undertvinger singulariteterne identitetens åg. Og hvorfor insisteres der på begrebet sandhed. Jo, der er tale om en fordring på noget universelt, som interPELLERER alle og har alle som subjekt. Sandhed er noget, man må bøje sig for, og som ikke kan reduceres til et forsvar for gruppeinteresser eller lignende. Det er alt sammen fint, men hvad vindes ved at låne et begreb fra den videnskabelige diskurs? Hvorfor ikke bare kalde en revolution for en revolution?

Det politiske bryder for Badiou med statsmagten. En politisk handling må imidlertid, hvis den skal producere sandhed, ikke blot være imod staten, men samtidig også fremtvinge en nyformulering af den grundlæggende matrice, som "politiske" beslutninger baseres på. Den må anerkendes som en ny "sandhed". Den revolutionære fordring består i at fremsætte krav, som betoner behovet for lighed. Ikke nødvendigvis i form af fx krav om økonomisk lighed eller at alle stemmer vægter lige, men snarere som det forhold, at et genuint politisk træk gør fordring på universalitet. Her finder vi kilden til Badiou's afsmag for staten. Staten er for ham altid forbundet med det partikulære – med en given orden og en given vilje. Derfor er en fordring på universalitet (og på lighed

og sandhed) en udfordring, som staten ikke kan møde. Det interessante ved Badiou's tænkning er i denne sammenhæng, at han forener vitalistiske argumenter med en fordring på universalitet. Han er hermed en del af en strømning på venstrefløjen, som bl.a. tæller Slavoj Žižek, der i øvrigt ofte vedkender sig at være inspireret af både Badiou, Antonio Negri (idéen om en multitude synes meget tæt på Badiou's forestilling om et demokrati) og endelig Rancière, der som Badiou væver fordringen på lighed og emancipation tæt sammen.

Vi er nu fremme ved spørgsmålet om metapolitikken og ved, hvorledes denne adskiller sig fra konventionel politisk teori. Argumentet er, hvis man skal gøre det kort, at den politiske filosofi sætter sig i lovgiverens sted. Den afskaffer politikken i forsøget på at give bud på, hvordan det retfærdige, demokratiske eller gode samfund bør se ud. Anklagen er med andre ord, at megen politisk filosofi reelt er politisk etik. Jeg er principielt enig i denne kritik, som ofte rettes imod analytisk politisk filosofi, men som Badiou breder endnu mere ud. Men overdriver Badiou ikke problemet? Der findes i den politiske filosofi mange bud på det rette, gode og sande, og det alene åbner et rum for det politiske. Men selvfølgelig er en politisk teori, der kan tænke det politiske som noget sui generis, at foretrække.

En metapolitik er i forlængelse heraf en politisk tænkning, som kan tænke tænkningen selv som en politisk intervention. Badiou hovedmodstander er her Hannah Arendt, som han hævder, adskiller tænkning og handling for radikalt. Det kan der være noget om, om end jeg også vil mene, at der også er gode argumenter for at sondre. Badiou baserer sit opgør med Arendt på den franske oversætter Myriam Revault d'Allonnes' forord til hendes forelæsninger om Kant. Med udgangspunkt i dette forord mener Badiou at kunne argumentere for, at Arendt ikke kan "anses for at være uden skyld i de utallige 'politiske filosofier' pyntet med rettighedsetik, der påberåber hendes værk". Dette er efter min mening en defensiv manøvre. Mange elementer i Arendts tænkning kunne understøtte Badiou's projekt. Jeg synes, hvis det skal siges mere direkte, at Badiou fejllæser Arendt – dels ved primært at læse hende gennem en anden filosof's forord i stedet for at læse hende selv, dels ved ikke at læse andre relevante dele af hendes forfatterskab, fx *On Revolution*.

Som jeg læser Arendts værk, er betoningen af viljen, tænkningen og dømmekraften som selvstændige fakulteter et forsøg på at skabe et rum for den politiske handling. Der er netop tale om en betoning af evner og ikke et forsøg på at anbefale en bestemt politik. De perverteringer, som Arendt fremdrager, er derfor ikke i første række eksempler på for-

kerte politikker, men på bortfaldet af det politiske. Hendes bekymring for det politiske er en bekymring for en særlig aktivitet og et sted (agoraen) og ikke for et specifikt program. I Badiou's udlægning bliver Arendt endvidere gjort til en form for habermasiansk samtaleterapeut, der kun kan tænke pluraliteten og dialogen mellem de forskellige perspektiver og ikke handlinger, som gør krav på universalitet. Jo, hun betoner den menneskelige pluralitet, men handler værket om dømmekraften ikke netop om, hvordan universaliteten udspringer af det singulære? Det er for at kunne lave denne forbindelse på en ikke-reduktiv måde, at Arendt vender sig mod den æstetiske dømmekraft for her at finde en model for den politiske refleksion. Zizek har i en række skrifter vist, at Arendt netop forsøger at tænke denne fordring på universalitet, og jeg mener, at han her har fat i den lange ende.

Endelig vil jeg for det tredje gerne gendrive Badiou's kritik af Arendt som en apolitisk menneskerettighedstænder. Det er rigtigt, at menneskerettigheder kan bruges afpolitiserende (politik bliver reduceret til humanitær intervention og nødhjælp etc.), men er det en sober kritik af Arendts forståelse af menneskerettigheder? For Arendt burde menneskerettigheder være det, der giver mennesket ret til en plads i verden. Det ville være fint, hvis dette fungerede, men reelt er menneskerettighederne værdiløse,

hvis ikke de bakkes op af en statsmagt. Da menneskerettighederne for alvor skulle stå deres prøve i forbindelse med folkemordet på jøderne, viste de sig at være helt og aldeles tandløse. Arendt tilslutter sig således idéen om menneskerettigheder, men hun er skeptisk i forhold til deres reale politiske værdi. Diskussionen er her naturligvis, hvor substantielt man forstår menneskerettigheder. Er de at forstå som en form for positivliste for, hvad som fordres for at leve et godt liv, der som sådan gør politisk aktivitet og tænkning irrelevant? Eller skal de snarere forstås i Arendts forstand, dvs. som en ret til et sted i verden, en ret til at have rettigheder og endelig som en ret til at gøre sine politiske synspunkter gældende? Er essensen af menneskerettighederne endvidere ikke netop en fordring på lighed? Og er de ikke, hvis man også har blik for praksis, dynamiske og netop udviklet i en politisk kamp, som føres på vegne af ekskluderede, undertrykte og forarmede individer?

Alle de flanker, Badiou åbner, handler om en mangel på politik. Rettighedstænkning reducerer rummet for det politiske. Det gør menneskerettigheder også. Kritikken af kommunismen (fx *Kommunismens sorte bog*) er et forsøg på at delegitimere revolution osv., osv. Vi kunne måske her sondre mellem ”politik” i ordets hverdagsbetydning (hvad der fx foregår på Christiansborg) og politik som revolutionær politik. Jeg synes, Badiou fejler ved at

reducere det politiske til det revolutionære. En emancipatorisk politik, hvis man altså er til noget sådant, må også have øje for de små kampe og forskydninger. Ellers bliver den politiske arena simpelthen for lille og kampene for få. Badiou nævner kun to samtidige eksempler på politiske kampe og organisationer, henholdsvis ”forsamlingen af kollektiver af parpirløse arbejdere i herbergerne” og ”l’Organisation politique”. Begge organisationer har i øvrigt Badiou som medlem og (formoder jeg) inspirator. Man kan i denne sammenhæng vanskeligt lade være med at få den tanke, at Badiou også opstiller en slags test, som en genuin politisk handling må passere. På denne vis adskiller han sig langt mindre fra de såkaldte rettighedstænkere, end han umiddelbart argumenterer for. Hvor Rawls sætter maksimin-princippet som politikens målestok, sætter Badiou fordringen på lighed. Er Badiou, hvis vi skal sammenfatte, ikke selv lidt af en filosofkonge, som i kraft af hans revolutionære politikforståelse reelt afpolitiserer en række efter min mening væsentlige *politiske* kampe? Lad mig endelig fremføre en mere metodisk kritik. Badious begreber synes grovkornede. Jeg har tidligere nævnt hans brug af begrebet ”stat” og problemet med at afklare relationen mellem det filosofiske begreb om en stat og så dets faktisk forekommende manifestationer. Badious ”empiriske” analyser forekommer mig enstregede og rudimentære, og

baggrunden for dette synes at være hans manglende begrebslige differentieringer. Når Badiou henviser til empirisk forekommende revolutioner, sker det oftest ved at påkalde sig en tidlig og ikke-perverteret fase. Det helt præcise kriterium for, hvornår en revolution er sund og usund, er imidlertid uklart. Problemet er i det større perspektiv, at Badiou kun accepterer disse sondringer, når de kan anvendes i hans egen favør. Hvorfor fx ikke sondre mellem menneskerettighederne som idé og som realiseret program? Det virker ofte, som om der er dem på det rigtige hold og så dem på det forkerte. Hvorfor var nazismen fx ikke en revolution – alle de prominente eksempler på revolutioner er i bogen venstreorienterede sådanne? Alle revolutionens tænkere er ligeledes venstreorienterede – hvad med fx idéen om konservativ revolution? Jeg mener sagtens, man kan argumentere for, at revolutionen nødvendigvis må være venstreorienteret – problemet er blot, at Badiou ikke tilbyder en sådan argumentation.

Slagmark og *Philosophia* har gennem de sidste fem år sendt adskillige nyoversættelser på gaden. Badiou's *Metapolitik* er en af disse. Mange af disse bøger kunne ikke være udgivet på normale, kommercielle vilkår. At vi nu har disse oversættelser, er vi en gruppe unge filosoffers virkelyst og initiativ tak skyldig. Vi har også i kraft af disse oversættelser fået præsenteret en række i dansk sammenhæng nye

filosofiske forfatterskaber. Jeg er ikke specielt imponeret af Badiou's *Grundrids af metapolitikken*, men andre vil sikkert have en anden holdning. Det vigtigste er, at bogen nu foreligger på dansk, og at vi bl.a. på baggrund af den kan fortsætte den vigtige diskussion om det politiske karakter.

Carsten Bagge Laustsen

Den mystiske nazisme?

Dan H. Andersen: *Nazimyster – blodreligion og døds kult i Det Tredje Rige*. Aschehoug 2007, 287 sider, 269 kr.

Der er noget dybt interessant over den historieforskning, der ser på nazismen som en bred intellektuel ressource. For nazismen lykkedes faktisk med en overgang at etablere en lukket mytologi, hvor handlingsretorik sammen med totalbilleder af verdens beskaffenhed boltrede sig, uden at de levnedede særlig meget plads til kritik. Som forskningsobjekter giver de nazistiske mytologier os blik for, dels hvilke situationer der overhovedet kunne gøre synde buksmotive som 'jøden', 'bolsjevikken' eller 'den fremmede kapital' meningsfulde og dels, hvor det kan risikere at føre os hen, hvis vi for ensidigt betjener os af postulatoriske forestillinger og billeder af en verden, der helt bestemt hænger sammen.

Historikeren Dan H. Andersen har i sin seneste bog gjort et forsøg på at optegne den forestillingsverden, som